

4. Životní prostředí

Půdní fond, chráněná území

Podíl zemědělské půdy na celkové rozloze byl mezi kraji nejvyšší.

Území Středočeského kraje tvořila ze tří pětín (60,2 %) zemědělská půda a ze dvou pětín půda nezemědělská. Podíl zemědělské půdy byl nejvyšší ve srovnání s ostatními kraji, 60% hranici těsně překročil ještě Kraj Vysočina. Zemědělská půda převažovala celkem v 8 krajích nad půdou nezemědělskou, nejméně byla zastoupena v Karlovarském kraji (37,5 %) a hl. m. Praze (39,5 %), což byly jediné dva kraje, kde podíl zemědělské půdy nedosahoval ani 40% hranice.

Polovinu rozlohy tvořila orná půda, což bylo nejvíce mezi kraji.

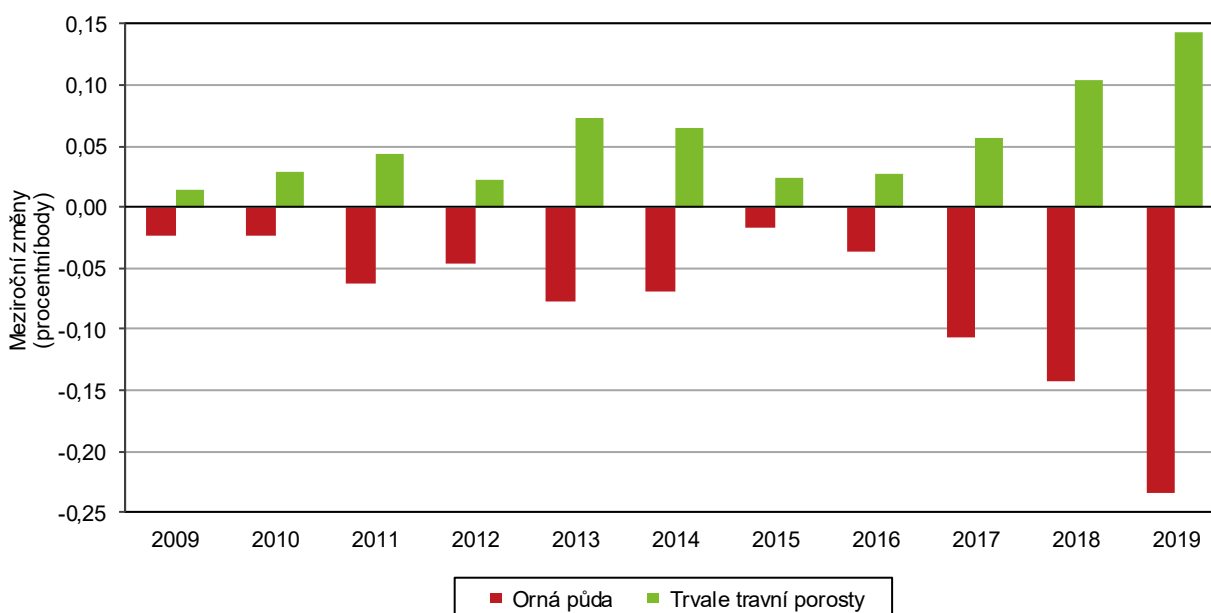
Téměř polovina území Středočeského kraje byla využívána jako orná půda. Na konci roku 2019 se orná půda podílela na celkové rozloze kraje 49,6 %, což byl nejvyšší podíl mezi všemi kraji, dále následovaly kraje Jihomoravský (48,6 %) a Vysočina (46,3 %). Naopak nejnižší podíl byl zaznamenán v kraji Karlovarském (15,9 %), republikový průměr činil 37,3 %. Od konce 90. let však docházelo k pozvolnému plynulému zmenšování výměry orné plochy ve Středočeském kraji, pod 50% hranici poklesl podíl orné půdy poprvé v roce 2011 a od té doby pod touto hranicí zůstává. Za posledních deset let došlo ke snížení orné plochy o 10,3 tis. hektarů, což představovalo pokles o 1,9 %. Pokles podílu orné půdy byl zaznamenán každým rokem bez výjimky a výrazně se zrychloval v posledních pěti letech. V roce 2019 byl dosažen nejvyšší meziroční pokles v celém sledovaném období.

V důsledku poklesu ploch orné půdy klesl kraj na druhé místo v procentu zornění.

V dlouhodobější časové řadě se nepatrně snižovalo i procento zornění (tj. podíl orné půdy na zemědělské půdě); v roce 2017 dokonce poprvé klesl Středočeský kraj z dosavadního prvního na druhé místo za kraj Jihomoravský a na druhém místě setrval s hodnotou 82,3 % i koncem roku 2019. Průměr za republiku činil 70,0 %, nejnižší stupeň zornění vykázal Karlovarský kraj (42,3 %).

Graf 76 Meziroční změny podílů orné půdy a trvalých travních porostů na zemědělské půdě ve Středočeském kraji

Pramen: ČÚZK

Plocha trvalých travních porostů dlouhodobě rostla, i přesto ale zůstal podíl travních ploch na rozloze 3. nejnižší mezi kraji.

Naopak rozloha ploch trvalých travních porostů se v kraji postupně každoročně zvyšovala. Za posledních 10 let narostla o 4,5 % (3,2 tis. ha), přičemž nejvyšší meziroční nárůst byl dosažen v posledním sledovaném roce 2019. Plochy trvalých travních porostů zaujímaly v roce 2019 v kraji 6,8% podíl na celkové rozloze. Tento

podíl byl třetí nejvyšší mezi všemi kraji, menší zastoupení trvalých travních porostů vykázaly pouze hl. m. Praha (1,9 %) a Jihomoravský kraj (4,2 %). Naopak nejvyšší podíl byl zaznamenán v kraji Libereckém, kde tvořily trvalé travní porosty více než pětinu území (21,5 %).

Podíl chmelnic byl mezi kraji 2. nejvyšší, jejich rozloha však klesla. Naopak výrazně vzrostly plochy zahrad.

Do kategorie zemědělské půdy spadají dále zahrady (2,6% podíl na rozloze kraje v roce 2019), ovocné sady (1,0% podíl), chmelnice (0,3% podíl) a vinice (0,03% podíl). Zahrady zaznamenaly v desetiletém období výrazný nárůst, a to jak relativní, tak absolutní (o 6,6 %, resp. 1,8 tis. ha). Rostly také plochy vinic (o 2,9 %), naopak plochy chmelnic a ovocných sadů poklesly (o 9,0 %, resp. 3,1 %). Na mezikrajském žebříčku stál Středočeský kraj velmi vysoko v podílech těchto druhů pozemků na rozloze, v případě chmelnic se jednalo o druhé místo (po Ústeckém kraji) a v případě zahrad, ovocných sadů a vinic shodně o místo čtvrté.

Lesní pozemky zaujímaly mezi kraji 2. nejvyšší podíl na celkové rozloze kraje, jejich rozloha navíc lehce poklesla.

Dvě pětiny území Středočeského kraje tvořila nezemědělská půda (39,8 %), v rámci níž představovaly nejvýznamnější druh pozemku lesy. V roce 2019 zaujímaly lesní pozemky více než čtvrtinu rozlohy kraje (27,5 %), což však odpovídalo druhé nejvyšší hodnotě mezi kraji po hl. m. Praze, a v porovnání s rokem 2009 došlo k jejich nepatrnému úbytku (o 0,6 %). Největší plochu zabíraly lesy v kraji Libereckém (44,6 %), v rámci celé republiky to byla jedna třetina území (33,9 %).

Vzrostla rozloha zastavěných ploch a nádvorí.

Přírůstek zaznamenaly během posledních 10 let ve Středočeském kraji zastavěné plochy a nádvorí, a to o 2,6 %. Celkově se tyto plochy podílely na výměře kraje 2,0 %, což představovalo čtvrté místo po krajích se třemi největšími městy (hl. m. Praha 10,2 %, Moravskoslezský kraj 2,2 %, Jihomoravský kraj 2,0 %). Na posledním místě mezikrajského žebříčku stál kraj Karlovarský, který jako jediný nedosáhl 1% hranice.

Zastoupení vodních ploch bylo v kraji průměrné.

Zastoupením vodních ploch 1,9 % se řadil Středočeský kraj doprostřed mezikrajského žebříčku, v čase přitom nedošlo u tohoto podílu k výraznější změně. První místo patřilo Jihočeskému kraji (4,4 %) a poslední místo kraji Olomouckému (1,2 %).

Nejvyšší podíl ploch orné půdy vykázalo Slánsko a Českobrodsko, lesy byly nejvíce zastoupeny na Dobříšsku a Příbramsku.

Orná půda tvořila největší podíl na celkové rozloze u 22 správních obvodů ORP (z celkových 26). Nejvíce to ke konci roku 2019 bylo ve správních obvodech Slaný a Český Brod, kde byla překročena 70% hranice (72,6 %, resp. 70,6 %). Nad hodnotou 65 % se pohybovaly ještě obvody Neratovice či Poděbrady. Nejvyšší zastoupení orné půdy vykázaly 4 správní obvody s hodnotami nižšími než 40 % – SO ORP Hořovice, Beroun, Příbram a Dobříš. Tyto čtyři obvody byly zároveň jediné, kde plochu orné půdy převyšovala plocha lesních pozemků. Dobříšsko a Příbramsko byly územími s jednoznačně nejvyšším podílem lesů mezi všemi SO ORP dosahující hodnot nad 40 % (48,6 %, resp. 44,3 %). Nejvyšší podíl lesních pozemků byl zaznamenán naopak ve správních obvodech Kralupy nad Vltavou (5,6 %), Neratovice (7,9 %) a Český Brod (8,5 %).

Trvalé travní porosty byly nejvíce zastoupeny na Sedlčansku a Voticku; vodní plochy na Neratovicku; zahrady a ovocné sady na Říčansku.

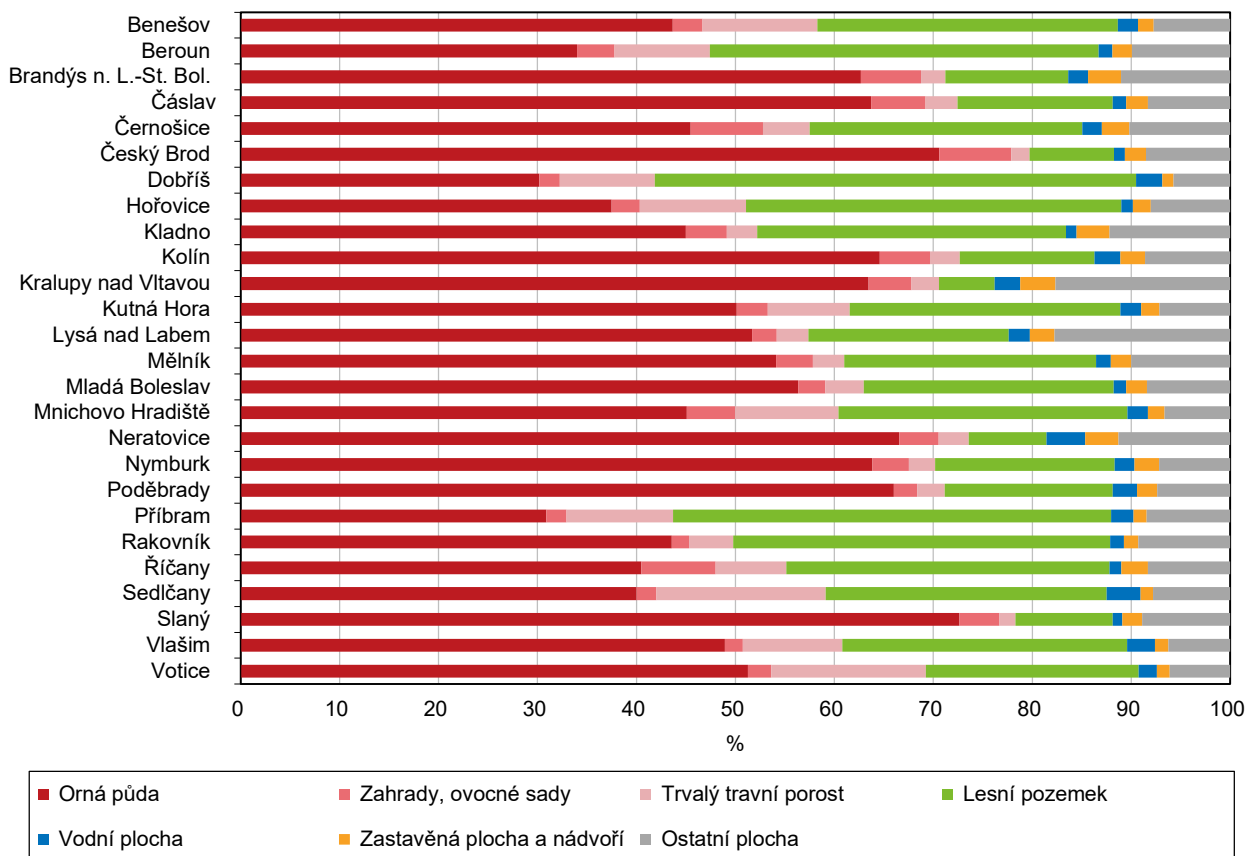
Podíl ploch trvalých travních porostů byl nejvyšší na Sedlčansku a Voticku (17,1 % resp. 15,6 %), nejnižší na Slánsku a Českobrodsku (1,6 % resp. 1,8 %). Nejvyšší podíl vodních ploch vykázalo Neratovicko a Sedlčansko (3,9 % resp. 3,4 %), nejnižší Slánsko a Kladensko (1,0 % resp. 1,1 %). Nejvyššími podíly zahrad a ovocných sadů vynikaly oblasti v zázemí Prahy – Říčansko a Černošicko (7,5 % resp. 7,3 %), nejnižšími naopak venkovské oblasti Rakovnicka a Vlašimska (1,7 % resp. 1,8 %). Zastavěné plochy tvořily největší část území ve správních obvodech Kralupy nad

Vltavou a Neratovice (3,5 % resp. 3,3 %), nejmenší naopak v obvodech Dobříš a Sedlčany (shodně 1,2 %).

Graf 77 Struktura půdy ve správních obvodech ORP Středočeského kraje k 31. 12. 2019

Pramen: ČÚZK

Podíl zvláště chráněných území na rozloze kraje byl mezi kraji pátý nejnižší.

Na území Středočeského kraje vznikla s účinností k 1. lednu 2016 z bývalého vojenského újezdu nová chráněná krajinná oblast Brdy, což mělo hlavní vliv na zvýšení celkové plochy zvláště chráněných území⁸ před čtyřmi lety. Výměra zvláště chráněných území v kraji činila ke konci roku 2019 celkem 118,6 tis. hektarů⁹. Podíl 11,5 % zvláště chráněných území na celkové rozloze kraje byl v mezikrajském žebříčku pátý nejnižší. Nejnižší podíl mělo hlavní město Praha (5,8 %) a Jihomoravský kraj (7,5 %), nejvyšší Liberecký a Zlínský kraj (36,8 %, resp. 30,8 %).

Zvláště chráněná krajinná území tvořila téměř polovinu rozlohy okresu Beroun.

Při pohledu na území jednotlivých okresů se kraj vyznačoval značnými rozdíly. Na jedné straně zde byly okresy, kde plocha zvláště chráněných krajinných území tvořila téměř polovinu nebo třetinu rozlohy – okres Beroun a Rakovník (47,6 %, resp. 33,8 %); na straně druhé ale nejdeme okresy, které nedosahovaly ani 1% podílu – Kutná Hora a Kolín.

Zvláště chráněných území bylo v kraji přes tři stovky, mezi nimi však žádný národní park.

Na území Středočeského kraje se ke konci roku 2019 nacházelo 313 zvláště chráněných území, a sice 6 chráněných krajinných oblastí, 21 národních přírodních památek, 13 národních přírodních rezervací, 193 přírodních památek a 80 přírodních rezervací. Nenacházel se zde žádný národní park.

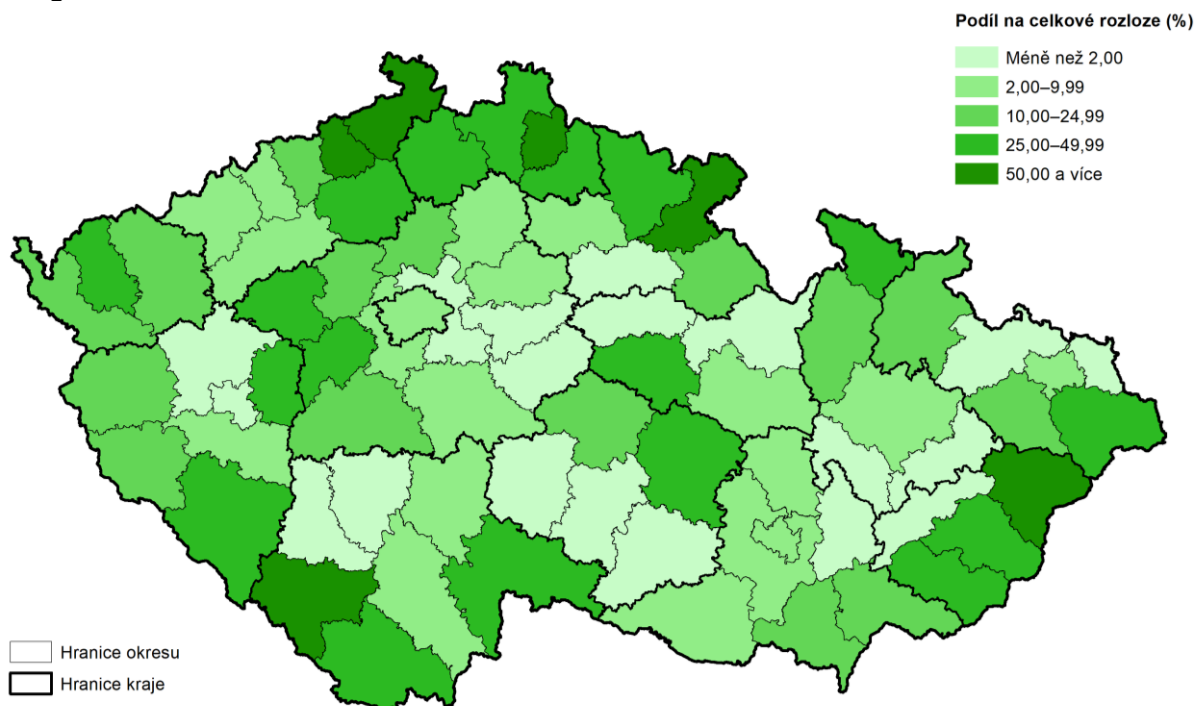
⁸ národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky, přírodní památky

⁹ K 1. 3. 2017 došlo ke změně metodiky výpočtu souhrnných rozloh chráněných území. Rozlohy jsou od tohoto data vypočítávány ve všech případech z obvodových hranic chráněných území. V předchozím období se ve většině případů využívaly číselné údaje z vyhlášovací dokumentace.

Evropsky významné lokality se rozkládaly na 3 % rozlohy kraje, více než dvě pětiny byly soustředěny do okresů Mělník a Nymburk.

Podle soustavy Natura 2000 bylo ke konci roku 2019 v kraji 172 evropsky významných lokalit a 5 ptačích oblastí. Evropsky významné lokality se na rozloze kraje podílely 3,0 % a zaujímaly plochu 33 101 ha. Největší zastoupení měly v okresech Mělník a Nymburk, kam se soustředilo 43 % plochy evropsky významných lokalit kraje. Naopak nejmenší plochu vykázaly okresy Kutná Hora a Praha-východ. Ptačí oblasti se na rozloze kraje podílely 3,6 % a zaujímaly plochu 39 150 ha, nacházely se však pouze v 7 okresech. Dominantní postavení měl okres Rakovník, kam se soustředilo 46 % plochy ptačích oblastí celého kraje. Naopak žádná ptačí oblast se nenacházela v okresech Praha-východ, Praha-západ, Benešov, Kutná Hora a Mělník.

Kartogram 30 Zvláště chráněná území v okresech k 31. 12. 2019

Pozn.: zahrnuty národní parky, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky. V ukazateli jsou zohledněny vzájemné překryvy chráněných území (tzn. nejsou započítána maloplošná ZCHÚ ležící na území velkoplošných ZCHÚ).

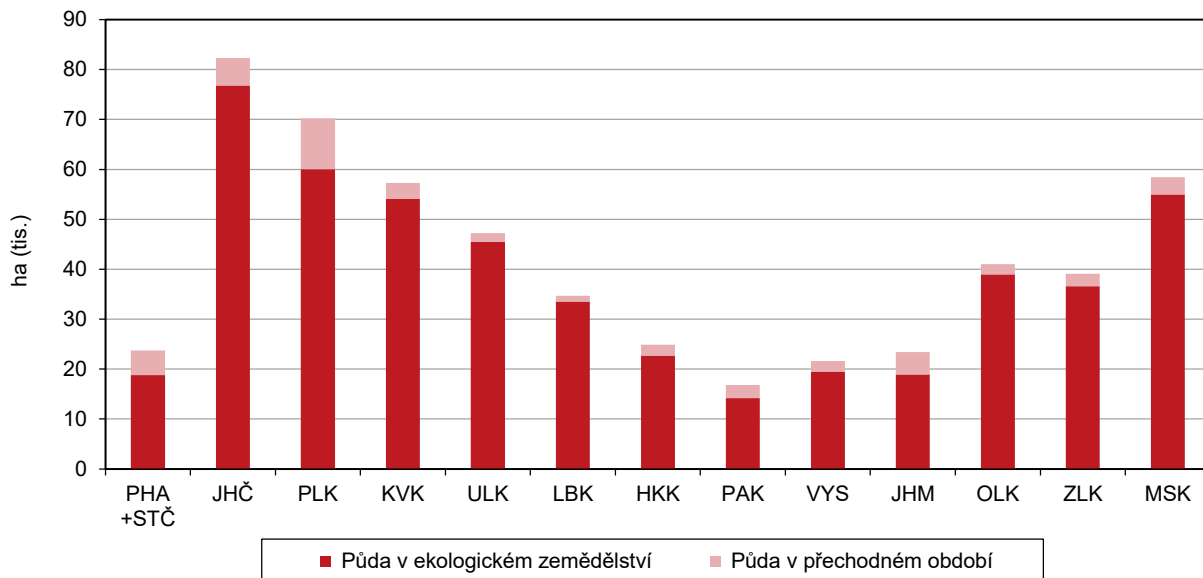
Pramen: AOPK ČR

Zastoupení ekologického zemědělství bylo v kraji (spolu s Prahou) celorepublikově nejnižší.

V roce 2019 hospodařili v kraji ekologičtí zemědělci na 18,7 tisíci hektarech, dalších téměř 5 tisíc hektarů byla půda v přechodném období. I když se v kraji rozloha půdy ekologického zemědělství v dlouhodobém pohledu zvyšovala, byl podíl plochy, na které se ekologicky hospodařilo, vůči celkové rozloze kraje ve Středočeském kraji (kromě Prahy) jednoznačně nejnižší – 1,7 %. Průměrně se v České republice ekologicky hospodařilo na 6,3 % celkové rozlohy. Největší podíly ploch ekologického zemědělství vykázaly kraje Karlovarský a Liberecký (16,3 % resp. 10,6 %). Ačkoli je Středočeský kraj největším krajem republiky, jeho podíl na celorepublikové ploše půdy ekologického zemědělství byl s podílem 3,8 % po Praze a Královéhradeckém kraji třetí nejnižší.

Graf 78 Výměra půdy v ekologickém zemědělství podle krajů k 31. 12. 2019

Pramen: Ministerstvo zemědělství

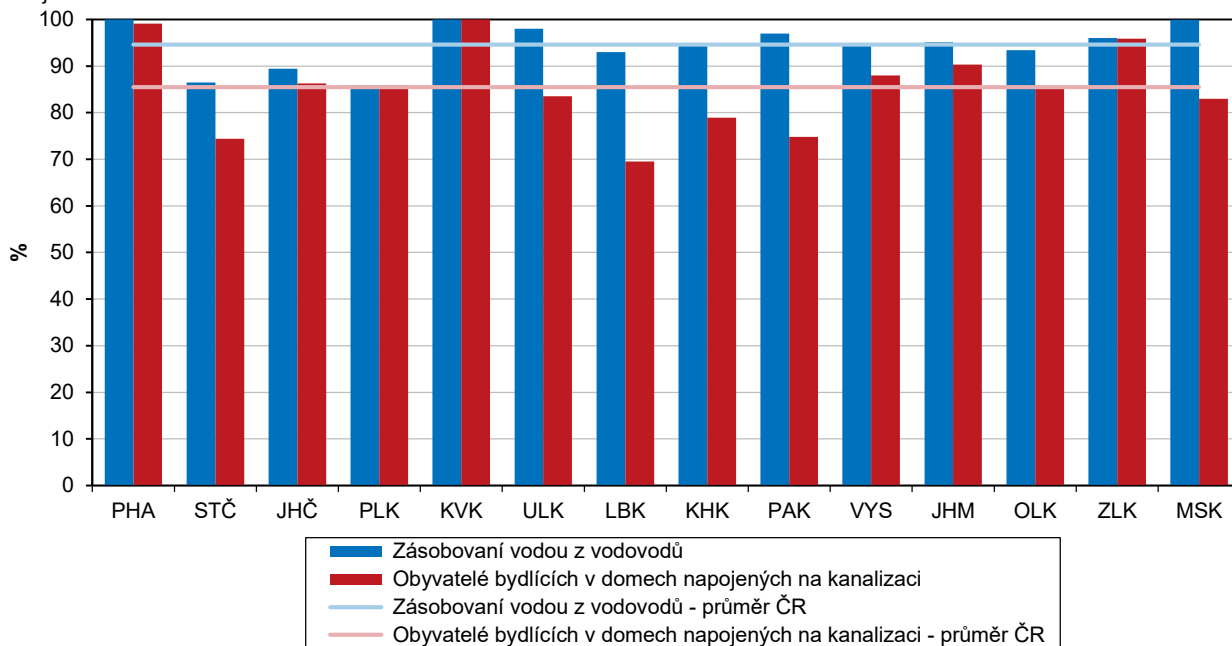
Vodovody a kanalizace

Podíl obyvatel zásobených vodou z veřejných vodovodů byl mezi kraji druhý nejnižší.

Podle výsledků šetření o vodovodech a kanalizacích bylo ve Středočeském kraji v roce 2019 zásobeno vodou z veřejných vodovodů 86,5 % obyvatel kraje. I když se toto procento pomalu v čase zvýšilo (v roce 2009 to bylo 83,5 %, v roce 2000 jen 72,3 %), dosahoval kraj v zásobení obyvatel veřejnou vodou druhého nejnižšího procenta mezi kraji (po Plzeňském s 85,9 %) a o 8,1 p. b. méně, než činil průměr ČR (94,6 %). Především v posledních třech letech se už situace nijak významně neměnila a procento obyvatel zásobených vodou zůstalo v kraji stejné. Veškeré obyvatelstvo (100 %) bylo zásobeno vodou z veřejných vodovodů v hl. m. Praze a Karlovarském kraji.

Graf 79 Podíl obyvatel zásobovaných vodou a napojených na kanalizaci pro veřejnou potřebu podle krajů v roce 2019

Zdroj: ČSÚ

Denní spotřeba pitné vody na obyvatele byla mezi kraji čtvrtá nejvyšší.

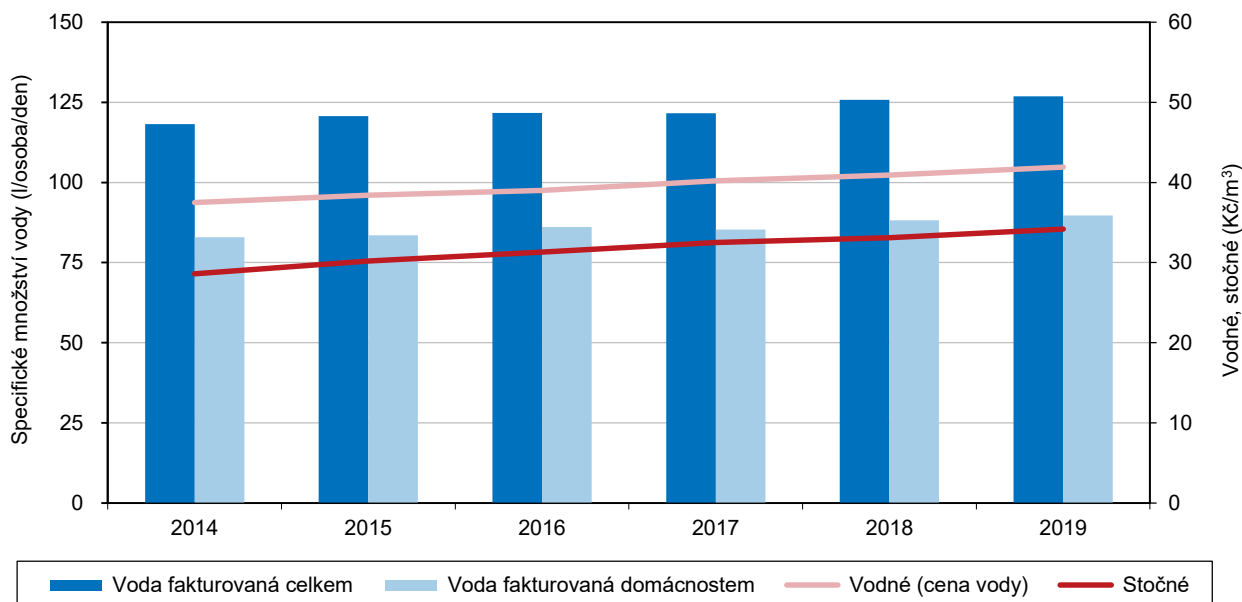
Spotřeba pitné vody (objem fakturované vody) v dlouhém časovém úseku od roku 2000 postupně ve Středočeském kraji rostla. Ke snížení spotřeby došlo poprvé v roce 2012 a celkem byly zaznamenány tři meziroční poklesy za sebou. Od roku 2015 se ale nárůst spotřeby opět obnovil, až dosáhl objem vyfakturované pitné vody historicky nejvyšší hodnotu 55 227 tis. m³. Voda fakturovaná domácnostem tvořila v celém období zhruba 70 % celkového množství vyfakturované pitné vody a kopírovala jeho vývojový trend. Průměrná denní spotřeba pitné vody na jednoho obyvatele kraje (specifické množství vody fakturovaného domácnostem) činila 89,7 litrů, což bylo o 0,9 litrů na den méně než celorepublikový průměr a mezi kraji šlo o čtvrtou nejvyšší spotřebu. Dlouhodobě docházelo k postupnému snižování specifické spotřeby vody na obyvatele až k minimální hodnotě 82,9 l/den v roce 2014 (oproti maximální hodnotě 97,1 l/den z roku 2002). Od roku 2014 však průměrná denní spotřeba pitné vody na obyvatele začala růst až na hodnotu 89,7 l/os/den v roce 2019. Nejvíce vody dlouhodobě spotřebovávají obyvatelé hlavního města; Praha byla jediný kraj, kde byla každoročně překročena hranice 100 l/os/den, v roce 2019 se jednalo konkrétně o 113,1 l/os/den. Nejnižší spotřeba je dlouhodobě patrná ve Zlínském kraji, v roce 2019 se jednalo o jediný kraj, který nepřekročil hranici 80 l/os/den (78,7).

Cena vody byla mezi kraji čtvrtá nejvyšší.

Cena služeb za objem a přívod pitné vody (vodné) byla ve Středočeském kraji v roce 2019 v průměrné výši 41,9 Kč/m³, což byla čtvrtá nejvyšší hodnota mezi kraji a o 2,54 Kč vyšší cena, než činil celorepublikový průměr. Nejvyšší cenu zaplatili v roce 2019 obyvatelé Libereckého kraje (44,8 Kč/m³), naopak nejméně stála voda obyvatele Olomouckého kraje (34,1 Kč/m³). Cena vodného ve Středočeském kraji neustále rostla, za posledních 10 let v průměru o jednu korunu ročně.

Graf 80 Specifické množství fakturované vody, vodné a stočné ve Středočeském kraji

Zdroj: ČSÚ

Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci byl mezi kraji druhý nejnižší.

Středočeský kraj je typický svou sídelní rozdrobeností a vyšším podílem obyvatel žijících v malých, spíše venkovských sídlech. Z toho vyplývá nejen republikově nižší podíl domovního napojení na veřejné vodovody, ale také velmi nízká napojenost domů na veřejnou kanalizační síť. Ještě v roce 2000 byla na veřejnou kanalizaci napojena jen zhruba polovina obyvatel, v roce 2019 kanalizaci využívaly tři čtvrtiny (74,4 %) obyvatel kraje. To však bylo o 11,1 p. b. méně než průměr ČR (85,5 %) a mezi kraji se jednalo o druhý nejnižší podíl (po Libereckém kraji 69,5 %).

Kompletně byly na kanalizaci napojeny domy a jejich obyvatelstvo v Karlovarském kraji, druhou nejvyšší hodnotu vykázalo hlavní město Praha, kde bydlelo v domech napojených na kanalizaci 99,1 % obyvatel.

V provozu byl nejvyšší počet čističek odpadních vod ve srovnání s ostatními kraji, průměrná kapacita jednoho zařízení byla ale nejnižší.

V rámci kanalizační sítě dlouhodobě dochází také k budování a připojování nových čističek odpadních vod (ČOV). Na území kraje bylo v roce 2019 těchto zařízení v provozu 529, v posledních letech přibývalo v průměru více než 10 čističek ročně. Navzdory jednoznačně nejvyššímu počtu ČOV (529) mezi kraji (Jihočeský kraj 375, Jihomoravský 253) byla však celková kapacita všech zařízení ve Středočeském kraji až pátá nejvyšší. Výsledkem byla nejnižší průměrná kapacita středočeských čističek mezi všemi kraji. Průměrná kapacita jednoho zařízení představovala 651 m³/den, přičemž celorepublikový průměr se pohyboval na 2,4násobné hodnotě (1 568 m³/den). Na prvním místě žebříčku stálo hl. m. Praha s velkokapacitními čističkami, kde průměrná kapacita na zařízení představovala 23násobek republikového průměru či 56násobek průměrné kapacity středočeských ČOV.

Kraj vykázal čtvrté nejvyšší procento čištěných odpadních vod.

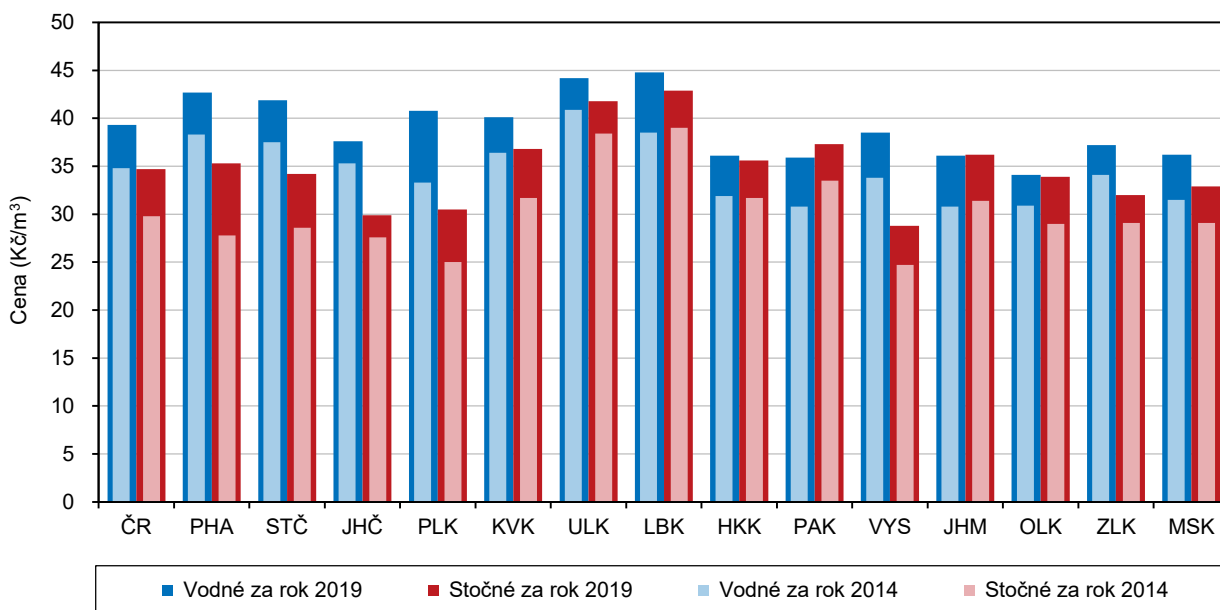
I přes nízký podíl obyvatel připojených na veřejnou kanalizaci s přípojkou na ČOV ve Středočeském kraji na celkovém počtu obyvatel (74,4 %) platilo, že většina bytů napojených na kanalizaci měla zároveň připojení na ČOV (99,7 %). To byl mezi kraji čtvrtý nejvyšší podíl. Stoprocentně byly odpadní vody čištěné v hl. m. Praze a v kraji Karlovarském. Naopak nejnižšího podílu čištěných vod bylo dosaženo v kraji Vysočina (90,2 %).

Cena stočného odpovídala průměrné hodnotě za ČR.

Cena služeb s odváděním a čištěním odpadních vod (stočné) byla v kraji v roce 2019 v průměrné výši 34,2 Kč/m³. U ceny stočného docházelo k postupnému růstu, podobně jako u vodného průměrně o částku jedné koruny za rok. Cena stočného byla mezi kraji 7. nejnižší a o 0,5 p. b. pod průměrem za ČR, na rozdíl od vodného, které průměr za ČR vysoce převyšovalo. Nejvyšší cenu zaplatili za stočné obyvatelé Libereckého kraje (42,9 Kč/m³), nejméně naopak v Kraji Vysočina (28,8 Kč/m³).

Graf 81 Průměrná cena za vodné a stočné v krajích

Zdroj: ČSÚ

Emise (2018)

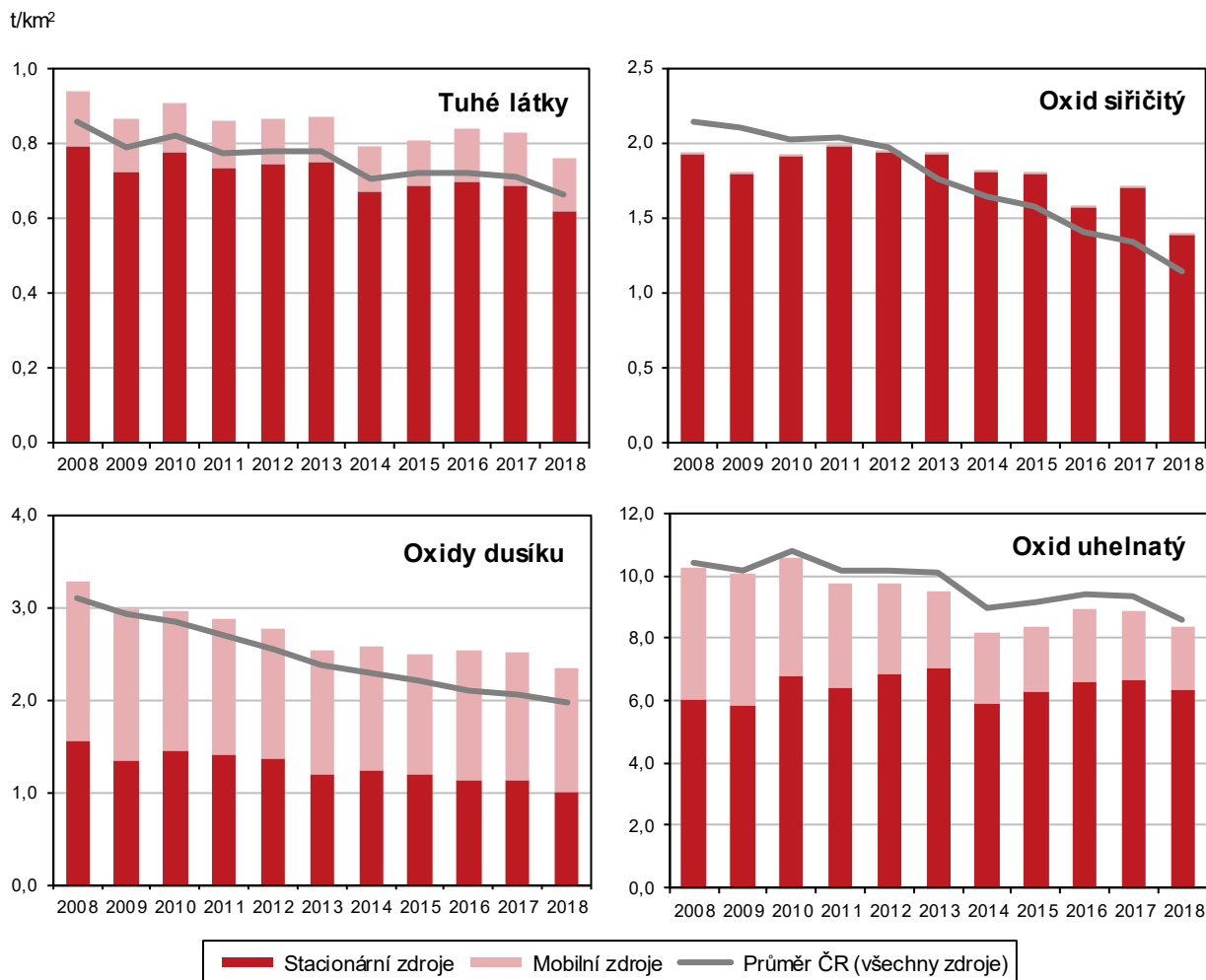
Emise se v kraji dlouhodobě snižovaly.

Podle emisní bilance Českého hydrometeorologického ústavu se produkce naměřených emisí hlavních znečišťujících látek podle Registru emisí a zdrojů znečišťování ovzduší¹⁰ (dále jen REZZO) v kraji z dlouhodobějšího pohledu snížily, i tak nadále zůstávaly v rámci republiky zpravidla mírně nad průměrem.

V souvislosti s emisní inventurou v roce 2020 byly nově vypočteny emise podle mezinárodní metodiky, především byly zpřesněny odhady emisí z dopravy a emisí ze spalování v domácnostech. Došlo k přepočtu celé časové řady 2008–2018, proto se údaje v této publikaci liší od údajů dříve publikovaných.

Graf 82 Měrné emise základních znečišťujících látek podle zdroje znečištění ve Středočeském kraji

Pramen: ČHMÚ

Emise oxidu uhelnatého byly jako jediné pod průměrem republiky.

Na objemu emisí oxidu uhelnatého (CO) vyprodukovaného v roce 2018 na území kraje se přibližně ze tří čtvrtin podílely stacionární zdroje (REZZO 1–3), přičemž z 86 % se jednalo o malé stacionární zdroje (REZZO 3) a zhruba zbývající čtvrtinu celkového množství vyprodukovaly mobilní zdroje (REZZO 4), zpravidla zastoupeny automobily. Na celorepublikové produkci oxidu uhelnatého ze všech zdrojů znečištění (REZZO 1–4) se kraj podílel v roce 2018 ze 13,5 % (91 247,4 t), což bylo druhé nejvyšší množství po Moravskoslezském kraji (26,7 %). Z dlouhodobějšího pohledu se podíl severní Moravy spíše zvyšoval (z 22,1 % v roce 2008), naopak

¹⁰ REZZO: 1 - velké stacionární zdroje znečišťování, 2 - střední stacionární zdroje znečišťování, 3 - malé stacionární zdroje znečišťování, 4 - mobilní zdroje znečišťování

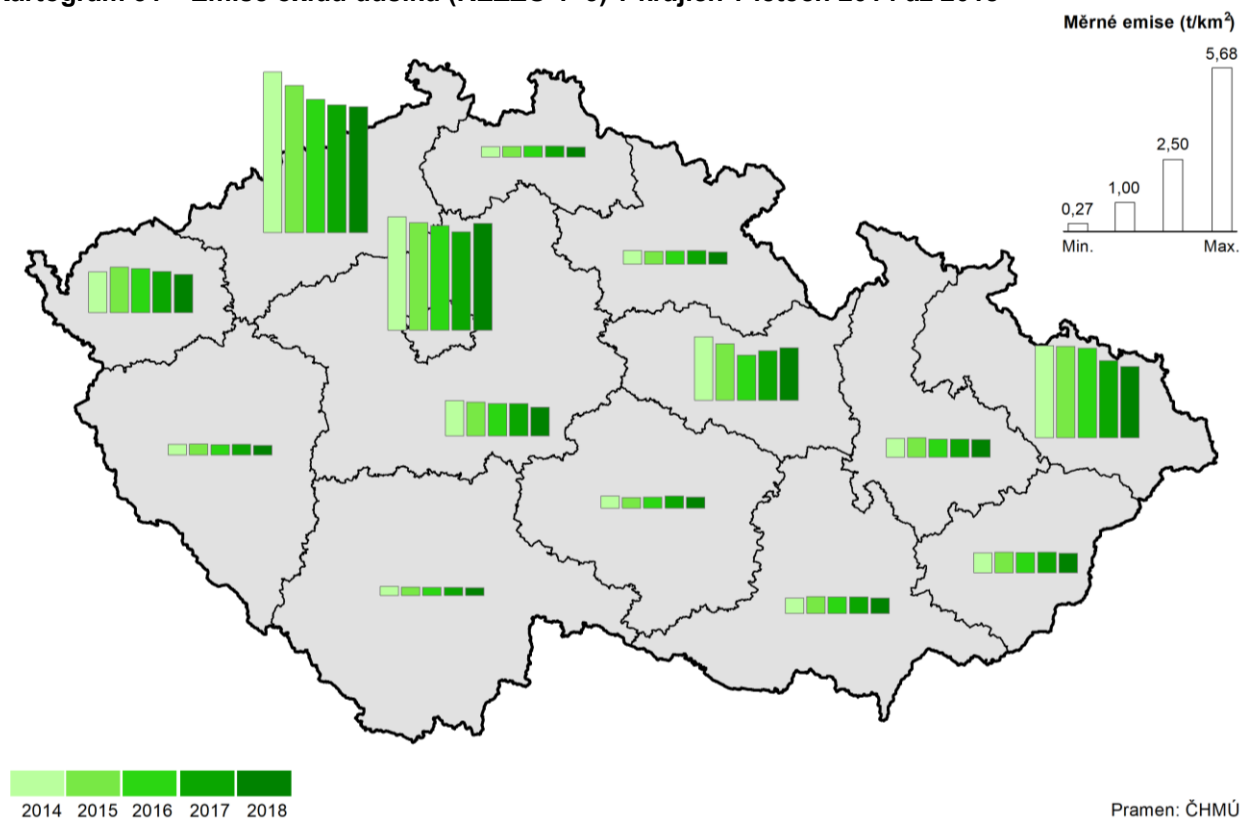

podíl středních Čech se mírně snižoval (z 13,8 % v roce 2008). Celkově kleslo množství oxidu uhelnatého mezi lety 2008–2018 o 20 %. Tím pádem se v kraji dlouhodobě (kolísavě) snižovaly tzv. měrné emise, tzn. objem vyprodukovaného oxidu uhelnatého v přepočtu na plochu území (t/rok/km²), a to z hodnoty 10,25 v roce 2008 na 8,35 v roce 2018, což byla druhá nejnižší hodnota v kraji za celé sledované období (nejnižší pochází z roku 2014). Měrné emise oxidu uhelnatého přepočtené na plochu území byly jediný druh emisí, které vykázaly nižší hodnotu než celorepublikový průměr (8,60), i přesto se však jednalo o 4. nejhorší hodnotu mezi všemi kraji. Nejvíce postižený Moravskoslezský kraj dosáhl téměř 4násobku (33,28 t/km²) středočeské hodnoty. Druhé místo patřilo hl. m. Praze (30,09 t/km²) a před Středočeským krajem se umístil ještě kraj Zlínský (9,03 t/km²). Naopak nejméně zatíženým krajem oxidem uhelnatým v přepočtu na plochu území byl kraj Jihočeský (4,52 t/km²). Trvalý výrazný pokles naměřených emisí CO v průběhu posledních deseti let byl zaznamenán u mobilních zdrojů REZZO 4 (tj. především silniční a motorová vozidla); mezi lety 2008–2018 se jednalo o pokles na méně než polovinu.

Emise oxidu siřičitého se v kraji pohybovaly nad republikovým průměrem.

U produkce emisí oxidu siřičitého (SO₂) docházelo v kraji ve sledovaném období 2008–2018 k postupnému kolísavému snižování; v porovnání s rokem 2008 byl v roce 2018 zaznamenán stav škodlivin (REZZO 1–4) o téměř 30 % nižší. Podílem 16,8 % (15 181,5 t) na objemu celorepublikových emisí oxidu siřičitého se Středočeský kraj řadil v roce 2018 na 3. místo za kraje Ústecký (28,4 %) a Moravskoslezský (17,5 %). Dosažené měrné emise na území kraje se v roce 2018 (1,39 t/km²) pohybovaly nad celorepublikovým průměrem (1,14) a mezi kraji se jednalo o čtvrtou nejvyšší hodnotu. První místo patřilo s velkým náskokem Ústeckému kraji (4,80 t/km²), nejlepší situace panovala naopak v kraji Jihomoravském (0,18 t/km²). Na vzniku emisí oxidu siřičitého měly v kraji nejvyšší podíl (75 %) velké stacionární zdroje (REZZO 1).

Kartogram 31 Emise oxidů dusíku (REZZO 1–3) v krajích v letech 2014 až 2018

Emise oxidů dusíku plynule klesaly, zůstaly ale nad průměrem ČR.

Trvalý meziroční pokles naměřených emisí byl od roku 2008 zaznamenán na území kraje u oxidů dusíku (NO_x); v období 2008–2018 se emise škodlivin snížily přibližně o 30 %. Podílem 16,5 % (25 537,8 t) na celkovém objemu celorepublikových emisí se Středočeský kraj řadil v roce 2018 na druhé místo po kraji Ústeckém (18,7 %). Hodnota měrných emisí oxidů dusíku na území kraje byla v posledním sledovaném roce 2018 (2,34 t/km²) v porovnání s celorepublikovou bilancí (1,97 t/km²) nadprůměrná a mezi kraji pátá nejvyšší. Výrazně nejvyšší hodnota byla dosažena v hl. m. Praze (15,42 t/km²), nejméně zatíženým krajem oxidy dusíků byl naopak kraj Jihočeský (0,83 t/km²). Na znečištění ovzduší NO_x se nejvíce podílely mobilní zdroje a velké stacionární zdroje (REZZO 4 a 1) – celkem z 94 %.

Středočeský kraj vykázal nejvyšší podíl na celorepublikovém objemu emisí tuhých látek mezi kraji.

Dlouhodobý trend poklesu naměřených hodnot emisí byl zaznamenán také v případě tuhých látek, ve srovnání s rokem 2008 došlo k poklesu o 20 %. Podíl 15,8 % (8 331,5 t) na celorepublikovém množství emisí tuhých látek v roce 2018 byl jednoznačně nejvyšší mezi všemi kraji. Naměřená hodnota 0,76 t/km² zůstala nad průměrem republiky (0,67 t/km²) a byla čtvrtá nejvyšší mezi kraji. Nejvíce emisí tuhých látek připadalo na plochu území v hl. m. Praze (2,30 t/km²), naopak nejméně v Jihočeském kraji (0,40 t/km²). Na znečištění ovzduší tuhými látkami se nejvíce (přes 70 %) podílely malé stacionární zdroje (REZZO 3).

Odpady (2018)

Produkce podnikového odpadu se za posledních deset let o desetinu zvýšila.

Podniky se sídlem na území Středočeského kraje vyprodukovaly během posledního šetřeného roku 2018 celkem 1,89 mil. tun odpadu. Na celorepublikovém množství odpadů se podílely 7,8 %, což odpovídalo 4. nejvyšší hodnotě mezi kraji. První místo patřilo podnikům se sídlem v hl. m. Praze, které vyprodukovaly celou třetinu republikových odpadů. Objem vyprodukovaného podnikového odpadu ve Středočeském kraji v čase kolísal. Střídaly se meziroční nárůsty a poklesy, celkovým trendem byl ale spíše nárůst. V posledním sledovaném roce 2018 byla zaznamenána 3. nejvyšší hodnota za posledních 10 let, přičemž mezi lety 2008 a 2018 se produkce podnikového odpadu podniků se sídlem v kraji zvýšila o 10 %. Na jednoho obyvatele kraje připadala v roce 2018 průměrná produkce 1 390 kg podnikového odpadu, což bylo o 886 kg méně, než vycházelo na obyvatele celé ČR a šestá nejnižší hodnota mezi kraji. Nejméně podnikového odpadu připadalo na obyvatele Karlovarského kraje (708 kg), naopak nejvíce v hl. m. Praze (6 182 kg). I přestože se celkový objem odpadu středočeských podniků od roku 2008 zvýšil, v přepočtu na obyvatele došlo k malému 1% poklesu, protože počet obyvatel v kraji rostl rychleji než produkce odpadů.

Podíl nebezpečného odpadu byl mezi kraji druhý nejvyšší.

Z celkové produkce podnikového odpadu tvořil ve Středočeském kraji 9,1 % odpad nebezpečný, což byla 2. nejvyšší hodnota po Libereckém kraji.

Třetinu podnikového odpadu vyprodukoval zpracovatelský průmysl, v rámci něj dominoval jako největší producent průmysl automobilový.

Zpracovatelský průmysl byl hlavním odvětvím, ze kterého pocházela produkce podnikových odpadů ve Středočeském kraji. V roce 2018 v něm bylo vyprodukováno 637,4 tis. tun, což představovalo třetinu celkového množství odpadů v kraji (33,7 %). Ve všech ostatních krajích (vyjma Vysočiny s celkově nízkou produkcí odpadů) bylo dominantním odvětvím stavebnictví, to však v kraji Středočeském obsadilo až druhou příčku s 553,7 tis. t a podílem 29,3 %. Důvodem vysokého podílu zpracovatelského průmyslu byl vliv automobilového odvětví ve Středočeském kraji, které je zde na rozdíl od ostatních krajů dominantně zastoupeno a které zároveň představuje velkého producenta odpadů. Z celkového objemu podnikového odpadu

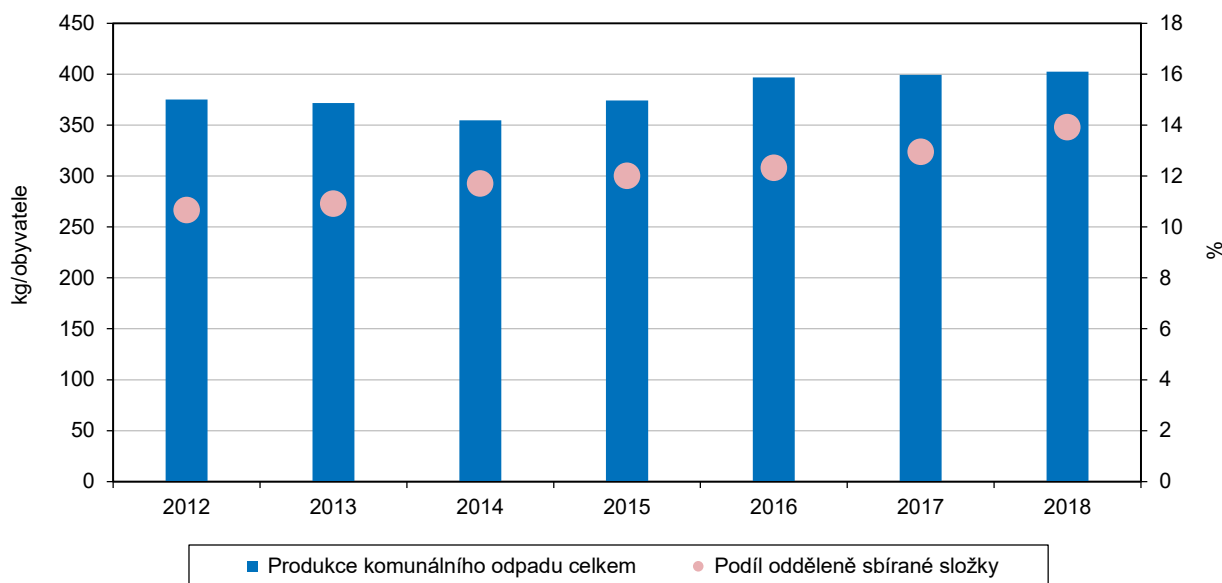
pocházejícího ze zpracovatelského průmyslu tvořilo samotné odvětví výroba motorových vozidel téměř poloviční podíl (46,1 %).

Výrazně klesla produkce odpadů v odvětvích spojených se zásobováním vodou a činnostmi souvisejícími s odpadními vodami, odpady a sanacemi.

Stavebnictví s podílem 29,3 % a vyprodukovanými 553,7 tis. tunami se na druhé místo dostalo až v roce 2016. Do roku 2015 bylo druhé místo obsazeno odvětvími spojenými se zásobováním vodou a činnostmi souvisejícími s odpadními vodami, odpady a sanacemi. Podíl těchto odvětví v letech 2016 a 2017 výrazně poklesl, propadl se na třetí místo a na něm zůstal i v roce 2018 s hodnotou 27,8 % (525,3 tis. t).

Graf 83 Produkce komunálního odpadu ve Středočeském kraji

Zdroj: ČSÚ

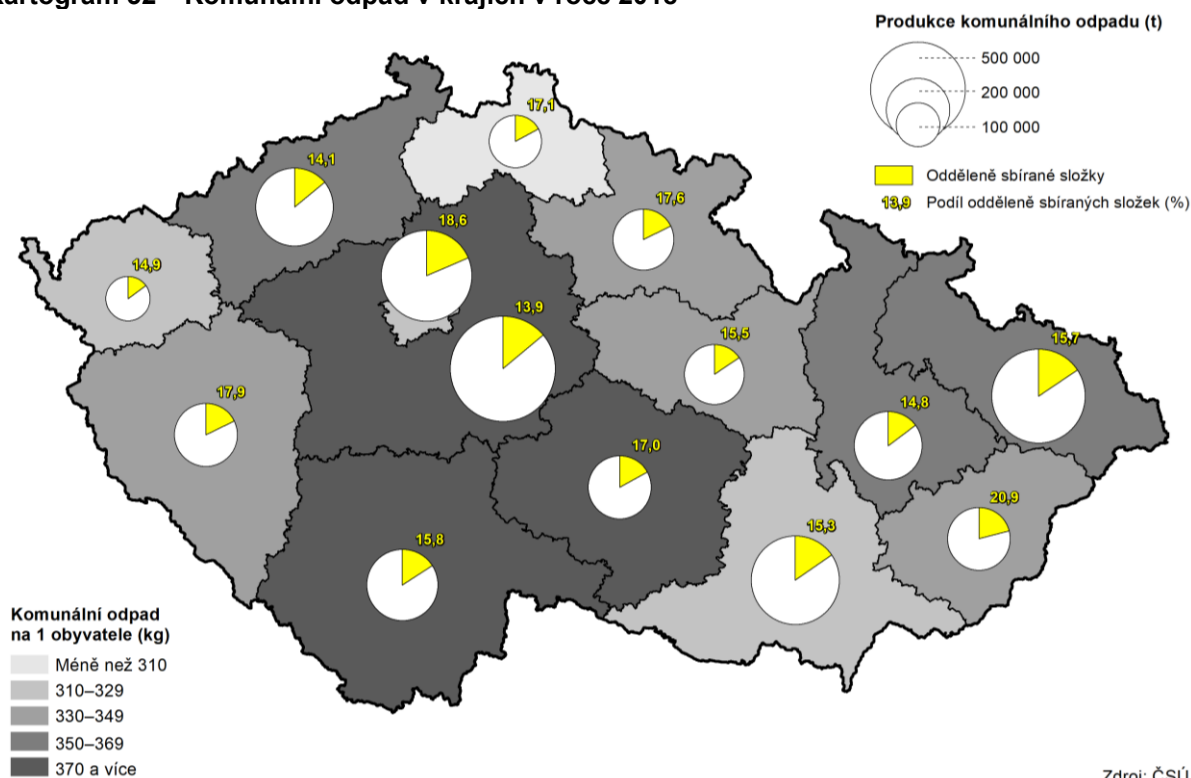
Produkce komunálního odpadu rostla, na 1 obyvatele připadlo nejvyšší množství komunálního odpadu mezi kraji.

Středočeský kraj je dlouhodobě oblastí s nejvyšší roční produkcí komunálního odpadu na obyvatele, v roce 2018 se jednalo o hodnotu 402 kg, čímž Středočeský kraj jako jediný ze všech krajů překročil hranici 400 kg. Nejméně vyprodukovaného odpadu připadlo naopak na obyvatele Libereckého kraje (308 kg). U středočeských domácností docházelo do roku 2011 k nárůstu produkovaného množství komunálního odpadu, mezi lety 2012 a 2014 produkce třikrát klesla a od roku 2015 trvale roste. V roce 2018 se tak v kraji vyprodukovalo druhé nejvyšší množství komunálního odpadu za posledních deset let – 547,7 tis. t (více to bylo jen v roce 2011).

Podíl tříděného odpadu rostl, zůstal ale nejnižší mezi kraji.

Podíl tříděného odpadu ve Středočeském kraji během sledovaného období rostl, nejvyšší hodnotu dosáhl v posledním sledovaném roce 2018, kdy kraj vykázal 13,9 % odděleně sbíraných složek komunálního odpadu z celkové produkce. I tak zůstal podíl ve srovnání s ostatními kraji nejnižší a o 2,2 p. b. pod celorepublikovým průměrem. Nejvyššího podílu tříděného odpadu dosáhl v roce 2018 Zlínský kraj, kde se vytřídila pětina komunálního odpadu. Běžný svoz odpadu tvořil ve Středočeském kraji 56,5 % produkce, což odpovídalo průměru za republiku, a svoz objemného odpadu byl podprůměrný (8,8 %). Na 1 obyvatele Středočeského kraje připadlo 56,0 kg tříděného odpadu, což byla hodnota pod průměrem republiky (56,5 kg) a osmá nejnižší mezi kraji. Nejvíce tříděného odpadu připadalo na obyvatele Zlínského kraje (69,4 kg) a nejméně na obyvatele kraje Karlovarského (48,9 kg).

Kartogram 32 Komunální odpad v krajích v roce 2018

Výdaje na ochranu ŽP

Výdaje na ochranu životního prostředí v posledních dvou letech výrazně vzrostly.

V roce 2018 dosáhly pořízené investice na ochranu a obnovu životního prostředí podle místa investice ve Středočeském kraji 3 352,7 mil. Kč, což byla o 55,2 % vyšší hodnota než v předchozím roce 2017 a o 74,1 % vyšší než v roce 2016, kdy hodnota investic klesla na své minimum a nepřesáhla ani 2 mld. Kč. V dlouhodobějším časovém období však bylo patrné meziroční kolísání na obě strany, za posledních deset let můžeme zaznamenat zhruba stejný počet meziročních poklesů jako nárůstů. V důsledku tohoto kolísavého vývoje byly při srovnání objemy investic v roce 2008 a 2018 téměř stejné (3 410,0 resp. 3 352,7 mil. Kč).

Hodnota investic v přepočtu na jednoho obyvatele byla mezi kraji šestá nejvyšší.

Na jednoho středočeského obyvatele připadla v roce 2018 částka 2 463 Kč pořízených investic na ochranu životního prostředí investovaných přímo v kraji, což byla ve srovnání s ostatními kraji šestá nejvyšší hodnota nacházející se pod průměrem ČR (2 920 Kč). Pozice kraje se v posledním sledovaném roce výrazně vylepšila, před rokem 2018 se Středočeský kraj nacházel dlouhodobě až na 10. místě mezi kraji. Nejvíce investic v přepočtu na jednoho obyvatele plynulo do ochrany životního prostředí v Ústeckém kraji (5 579 Kč) a v hl. m. Praze (4 498 Kč). Nejméně se naopak investovalo v kraji Karlovarském (1 302 Kč) a Jihomoravském (1 515 Kč).

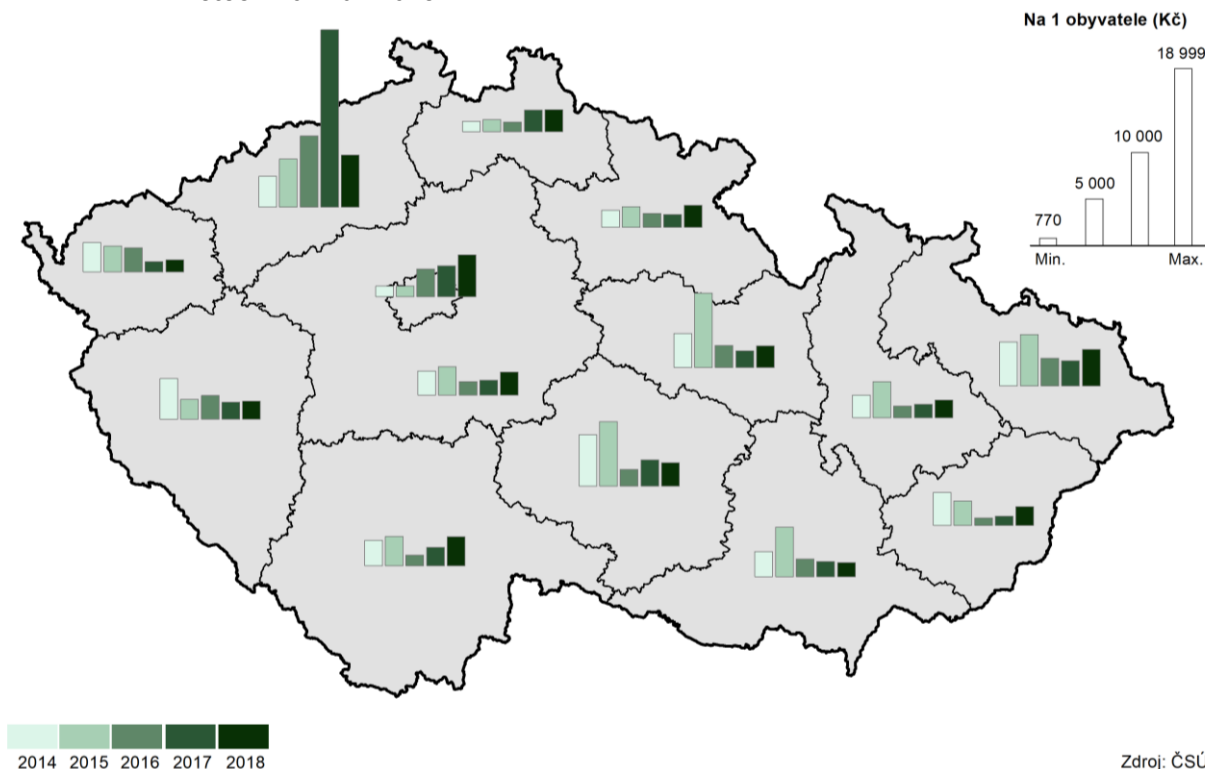
Investoři sídlící v kraji investovali nejvíce v oblasti nakládání s odpadními vodami.

V případě investorů se sídlem v kraji bylo v roce 2018 vynaloženo 2,9 mld. Kč investic na ochranu a obnovu životního prostředí. Před rokem 2016 docházelo k meziročním nárůstům těchto investic, v roce 2016 ale zaznamenaly investice strmý pád na 44 % roku 2015. V dalších letech se však opět obnovil růst a objem investic třikrát za sebou meziročně stoupl. Většinu investic na ochranu životního prostředí investorů sídlících v kraji tvořily v průměru let 2014–2018 investice na nakládání s odpadními vodami (54,7 %), dále na ochranu ovzduší a klimatu (20,0 %) a nakládání s odpady (12,1 %). Trendem posledních pěti let bylo v kraji zvyšování

podílu investic na ochranu ovzduší a klimatu na úkor investic na nakládání s odpadními vodami.

Kartogram 33 Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle místa investice v krajích v letech 2014 až 2018

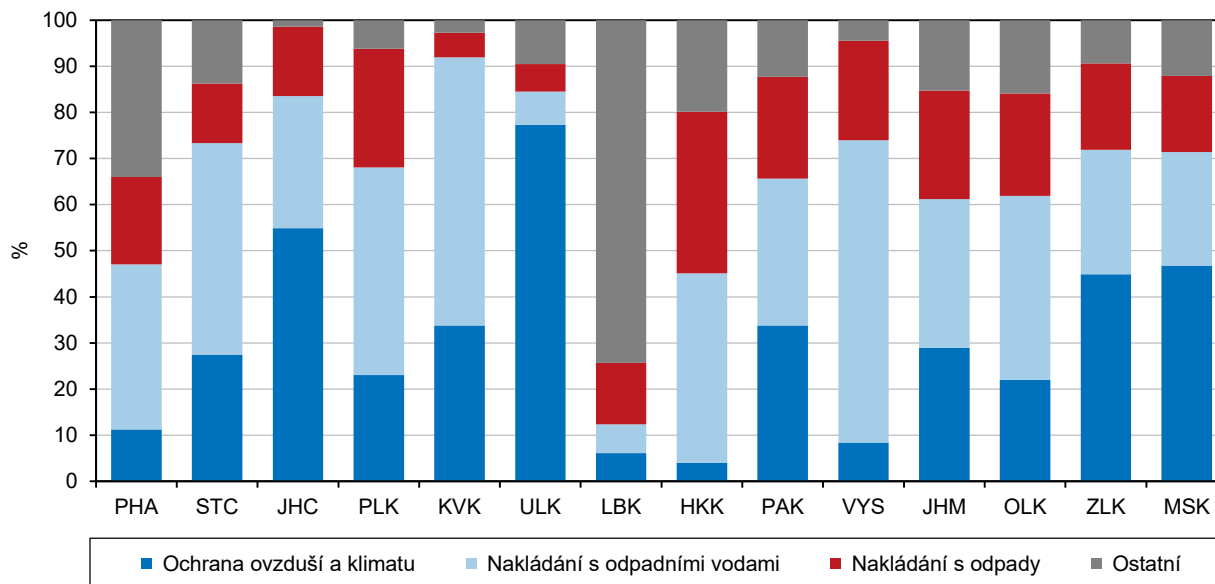

Stejně jako ve Středočeském kraji dominovaly u dalších 7 krajů investice do nakládání s odpadními vodami.

Z hlediska struktury konkrétního účelu investic na ochranu životního prostředí podle kraje investora byly patrné rozdíly mezi jednotlivými kraji. Nejvyšší podíl investic do ochrany ovzduší a klimatu zaznamenal v roce 2018 Ústecký kraj (77,3 % celkového objemu krajských investic). Do nakládání s odpadními vodami se soustředil největší podíl investic v Kraji Vysočina (65,6 %). Nakládání s odpady dosáhlo nejvyššího podílu v Královéhradeckém kraji (35,0 % celokrajských investic).

Graf 84 Investice na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora v roce 2018

Zdroj: ČSÚ

Celkem v osmi krajích směřoval v roce 2018 největší objem investic do nakládání s odpadními vodami, v pěti krajích do ochrany ovzduší a klimatu.

Neinvestiční náklady byly nejčastěji spojeny s nakládáním s odpady.

Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí podle sídla investora ve Středočeském kraji během posledních tří let výrazně rostly a vystoupaly na historicky nejvyšší hodnotu – 8,5 mld. Kč v roce 2018. Historicky nejvyšší byla také hodnota neinvestičních nákladů přepočtená na obyvatele – 6 229 Kč v roce 2018, což odpovídalo 4. místu mezi všemi kraji. Vzhledem k celorepublikové hodnotě (6 309 Kč) se jednalo o podprůměr, to bylo ale ovlivněno výrazně vysokou hodnotou neinvestičních nákladů v hl. m. Praze (13 172 Kč), která republikový průměr směrem nahoru vychýlila. Nejnižší objem neinvestičních nákladů na obyvatele vykázal Kraj Vysočina (2 722 Kč). Většina neinvestičních nákladů byla na rozdíl od investic spojena s nakládáním s odpady (64,2 % – průměr let 2014–2018). Na druhém místě stálo nakládání s odpadními vodami (19,3 %) a na třetím ochrana ovzduší a klimatu (7,5 %). Toto rozložení se v jednotlivých letech výrazně neměnilo.

Graf 85 Investice a neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí podle kraje sídla investora a podle účelu ve Středočeském kraji (průměr let 2014–2018)

Zdroj: ČSÚ

